

Narrativen som gör att vi lämnar ifrån oss makten över vår vardag

av Bengt-Åke Wennberg och Monica Hane

En i mänskligheten inbyggd egenskap är att producera narrativ. Historier, sagor, händelser och vittnesmål berättas muntligt för varandra, karvas in i sten, skrivs på papper eller formuleras på internet. Det vi inte alltid uppmärksammar är att de – även om narrativen har helt olika innehåll – styrs av tidens föreställningar och antaganden om människan och världen. Vi styrs lika mycket av narrativens underliggande budskap som av deras konkreta innehåll.

Den bifogade länken [till en graf från World Economic Forum](#) illustrerar ett sådant underliggande budskap. Vi har funnit samma mönster i nästan alla aktuella narrativ om oss människor och vår koppling till varandra och samhället. Detta falska budskap, som leder in i totalitära mönster, utgår från att våra handlingar måste styras av en grupp, eller en "ledare",

SAMARBETSDYNAMIK AB
Ölsdalen 134, 693 91 Degerfors, telefon 070 590 94 30
Email: bengt-ake.wennberg@samarbetsdynamik.se
<http://www.samarbetsdynamik.se>

som tror att den ordning de förespråkar kan förändra världen. Samma typ av narrativ verkar ligga till grund för samtalen vare sig om vi talar om nationer, arbetsgrupper eller världen i stort.

Grafen från World Economic Forum visar en spelplan – ungefär som Monopol – på vilken aktörerna agerar för att vinna så stora fördelar som möjligt men i namn av att rädda planeten. Var och en strävar efter att bli ensam makthavare. I verkliga livet är detta utfall osannolikt beroende på den mängd olika aktörer som måste tillfredsställas eller uteslutas ur spelet. Men genom att "centrum" får allt bättre kontroll över varje annan aktör i spelet, vad denne vill, hur den agerar och vad den tror att den riskerar så kan osäkerheten i styrningen till synes minska. Vi glider då alltmer in i ett övervakningsamhälle.

Det är inte övervakningen i sig som är problemet utan det faktum att "centrum" kan använda informationen för att styra spelet. Detta gäller såväl ekonomiska som politiska frågor. Är man medveten om detta förhållande är det lätt att känna igen narrativen. De låter på ytan olika men är ändå lika.

Den typ av narrativ som World Economic Forum representerar och sprider har stora konsekvenser för hur vi som enskilda individer uppfattar oss själva och världen.

1. Vi ser oss alltmer åtskilda från varandra. Vi betraktar oss som pjäser i ett spel som vi är fångna i.
2. Eftersom det är andra – överheten – som har koll på systemet är det för oss som individer svårt att förstå och på egen hand begripliggöra vad som händer.
3. Osäkerheten skapar en fritt flytande ångest – vi är rädda men vi vet inte för vad.
4. Eftersom vi inte begriper vad som händer kan vi heller inte komma till rätta med sådana missförhållanden, som vi vill komma till rätta med, vilket skapar en ständigt närvarande frustration.

Dessa fyra förhållanden skapar gynnsamma förutsättningar för det som inom det psykologiska fältet kallas massformation. När den typen av upplevelser präglar många i en befolkning kommer många att vara villiga att inordna sig även i tämligen drastiska strategier som påstås kunna bemästra det som utpekats som orsak till de negativa känslorna. Detta medför enligt Mattias Desmet, professor vid Ghent University i Belgien, att vi alla fångas i en enda typ av narrativ och måste forma våra upplevelser enligt detta. Vi förlorar därmed vår förmåga till kritiskt tänkande, vår förmåga att skilja gott från ont och vår möjlighet att förmedla viktiga erfarenheter till andra. Vi förlorar dessutom vår empati med andra.

Genom att ansluta oss till narrativet kan vi befria oss från ångesten och frustrationen. Det skapas en ny enighet och knytning mellan oss – men denna är inte byggd på naturliga kontrakt mellan oss utan på att vi känner oss gemensamt beroende av en ledare eller ett maktcentrum. Bo Rothstein professor emeritus vid Göteborgs Universitet har kallat ett sådant tankemönster för Principal-agent-modellen.

22-02-16

Är man fast i detta mönster "förklaras" skeendet av vad principalen gör eller inte gör. Detta eliminerar behovet av att ta eget ansvar och tänka själv. Principalen presenterar ofta en yttre "orsak" till rädslan som man gemensamt kan angripa – exempelvis judar, kommunister, religionen och i Putins Ryssland västlänterna. Detta utpekande av en "fiende" gör det möjligt för kollektivet att mobilisera för att "bekämpa" denna.

I budskapet ligger då också att man som individ måste uppoffra sig för det gemensamma bästa. Det lidande man upplever får därmed en rimlig förklaring och blir meningsfullt. Våldet riktar sig då inte mot missförhållanden i omvärlden utan mot en själv. Vi finner numera på nästan varje arbetsplats och i samhället att man på detta sätt utan protester står ut med en dålig arbetsmiljö och till synes godtyckliga åtgärder från överhetens sida.

Narrativet är således själva maktmedlet som inte får förändras. Varje gång det hörs ett "missljud" måste de överhetstroga rycka ut för att tysta det. Då kan narrativet vidmakthållas och överheten kan behålla inflytandet. Erfarenheten visar att de "falska" föreställningar om individen, gruppen och samhället som då produceras leder till alltmer totalitära samhällen i vilka medborgarna saknar egentligt inflytande över sin vardag.

Tecknen är tydliga också i Sverige. Riksdagsmän har övergett sin roll som hela folkets representanter och i stället blivit förespråkare av olika styrande ideologier där 51% kan ta sig rätten att besluta över 49 %. Frågan är nu hur vi kan ta oss ur detta tillstånd på varje arbetsplats och i befolkningen som helhet.

Länkar:

<https://intelligence.weforum.org/topics/a1Gb0000000LHN2EAO?tab=publications>

<https://rumble.com/vslp2r-reiner-fuellmich-with-prof.-mattias-desmet-professor-and-psychoanalytic-psy.html>

<https://www.menvart.se/2022/01/31/upprop-till-stod-for-sveriges-organisationsutvecklare/>

Samma tema har grundligt (men inte från samma utgångspunkter) behandlats här:

[Mass-formation – har du blivit drabbad än? | Pharos 2022-02-15](#)